Bij de opening van het zesde tweejaarlijkse congres van de Partij van de Arbeid heet ik u allen van harte welkom.

Na de verkiezingen van 1956 leek het er een ogenblik op, dat dit congres — te houden in een jaar, waarin er geen verkiezingen zijn — politiek gesproken zich niet al te veel met de vraagstukken van de dag zou moeten gaan bezighouden. Wie vandaag op nationaal en internationaal gebied om zich heen ziet, weet, dat die gedachte van juni 1956 een illusie was. Wij komen immers samen op een moment, dat er in de internationale politiek grote spanningen zijn en dat ook het nationale politieke leven worstelt met een aantal vraagstukken, waarop een politieke partij als de onze moet proberen een antwoord te geven.

De periode van twee jaar, die wij op dit congres afsluiten, is voor ons als partij vruchtbaar en succesvol geweest.

Nauwelijks was ons partijcongres van 1955 achter de rag, of wij werden geconfronteerd met een kabinetscrisis. Deze kabinetscrisis ontstond rondom de zgn. kreupele huurwet van minister Witte. Ik neem aan, dat bij de besprekingen van het beleid van de kamerfractie, maar zeker bij het agendapunt, waarbij het volkshuisvestingsprogram aan de orde is gesteld, het vraagstuk van de huren op zichzelf nog wel een rol zal spelen. Ik ga hier dus nu niet op in.

Wel wil ik nog aandacht vragen voor de gebeurtenissen in ons land onmiddellijk nadat de kabinetscrisis van 1955 was uitgebroken. Het leek een moment er op, dat onze politieke tegenstanders deze kabinetscrisis tot uitgangspunt wilden nemen voor kamerontbinding en dus vervroegde verkiezingen. Hen lokte het beeld van een verdeelde Partij van de Arbeid, socialistische ministers tegenover de socialistische kamerfractie. Een verdeelde Partij van de Arbeid zo dacht men blijkbaar, die het in zo een vervroegde verkiezingsstrijd zonder haar lijstaanvoerder Drees zou moeten stellen. Toen echter bleek, dat van verdeeldheid binnen onze partij geen sprake was en wij een eventuele verkiezingsstrijd eensgezind tegemoet zouden gaan, bleek men aan de andere kant vrij snel bereid mede te helpen aan een oplossing van de door de huurwet ontstane crisis. Aan onze fractievoorzitter, pg. Burger, komt de eer toe, dat hij vrij spoedig een oplossing kon vinden. Een oplossing, die leidde tot de terugkeer van het kabinet onder leiding van dr. Drees.

Men vergist zich telkens weer in ons. Beter zou ik kunnen zeggen, dat sommigen van onze tegenstanders slachtoffer zijn van eigen wensdromen over verdeeldheid in de Partij van de Arbeid. Men meent, dat, als er terzake van de praktische politiek in onze Partij

meningsverschillen aan de orde zijn, deze meningsverschillen onze partij tot in de fundamenten verscheuren. Men heeft blijkbaar nog niet begrepen, dat de doelstellingen, waarvoor wij gemeenschappelijk staan en die men terug kan vinden in ons beginselprogram, de grondslag zijn van ons denken en handelen. Wij streven niet naar vage doelstellingen. In een aantal programma's hebben wij zeer concreet uiteengezet wat wij willen.

De Partij van de Arbeid is een hechte eenheid. Wij kunnen een meningsverschil in eigen kring over een praktisch politieke oplossing heel goed aan, dat is in de afgelopen jaren bewezen. Hier is geen sprake van vleugels. Men wil ons die gaarne aanmeten, blijkbaar omdat men met eigen vleugels geen raad weet.

De verkiezingen van het jaar 1956 gaven een duidelijk antwoord op de vraag.
of de politiek van de Partij van de Arbeid instemming heeft bij een groeiend deel van ons volk.

Mag ik nog eens in uw herinnering terugroepen de verkiezingen van het jaar 1952. Toen wonnen wij drie zetels; een overwinning, die door een toonaangevend blad werd aangeduid met een politieke aardverschuiving, In de eerste dagen na onze verkiezingsoverwinning van 1952 schreven de bladen van onze tegenstanders, dat men geconfronteerd was met het verschijnsel van de doorbraak. Het was wat laat, dat men dat constateerde, maar het gaf toch hoop op beterschap in het denken over de politieke verhoudingen in ons land.

Naarmate echter de verkiezingsuitslag van 1952 aan de horizon verdween, deed men nieuwe pogingen om de overwinning van de Partij van de Arbeid te bagatelliseren. De raads- en statenverkiezingen van 1954 zouden, zo kon men horen, het bewijs hebben geleverd, dat de Partij van de Arbeid weer gevoelig was teruggeslagen. Wie de cijfers van 1954 beziet, weet, dat men met het opzetten van deze redenering zichzelf het zoveelste rad voor ogen draaide. Het is van betekenis nog eens er aan te herinneren, dat wij die raads- en statenverkiezingen overal in het land voerden zonder dat Drees lijstaanvoerder was. Het verhaal, dat de verkiezingen van 1952 Drees-verkiezingen zouden zijn geweest, moet dan ook verwezen worden naar de plaats waar fabels thuishoren, namelijk het sprookjesrijk.

In 1956 behaalden wij opnieuw een overwinning, Het werd ons in de verkiezingsstrijd niet gemakkelijk gemaakt. Ik zal over de gebeurtenissen, die zich in de weken vlak vóór de 13e juni hebben afgespeeld, hier niet verder uitweiden. Ik verheug mij er over, dat het kiezersvolk van gezonde democratische opvattingen blijkt heeft gegeven. Intimidatie en valse voorlichting hebben niet geholpen; in het bijzonder in de streken, waar de strijd het

felst was, behaalden wij uitstekende resultaten, Ik dank onze werkers in Noord-Brabant en Limburg, die onder de moeilijkste omstandigheden bergen werk verzetten, van ganser harte. Ik betreur, dat een door KVP en PvdA ingestelde commissie om de incidenten in het zuiden te onderzoeken, ons heeft moeten meedelen, dat voortzetting van een onderzoek niet tot een redelijk resultaat zal kunnen leiden. Ik betreur dit vooral, omdat een onderzoek naar de vraag of, en Zo ja door wie, een affiche van onze partij op een rustaltaar zou zijn geplakt, door ons bijzonder op prijs wordt gesteld.

De winst van vier zetels, die wij op 13 juni 1956 boekten, laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Wij mogen ons dan bij de oprichting van de Partij in 1946, toen de verkiezingsuitslag sommigen van ons teleurstelde, een ogenblik hebben vergist in het tempo van de doorwerking van onze beginselen in het Nederlandse volk, 1952 en 1956 bewijzen, dat de fundamentele verandering van de politieke verhoudingen, die de Partij van de Arbeid voorstaat, door een groeiend deel van ons kiezerscorps wordt begrepen.

Bij dit alles heeft ook onze partij zich voorspoedig ontwikkeld. Het ledenaantal bedraagt vandaag 146.360, wij zijn op weg naar de 150.000, onze organisatie functioneert uitstekend.

De Dr. Wiardi Beekman Stichting heeft in de afgelopen jaren grote activiteit ontwikkeld en haar rapporten en conferenties zijn menigmaal uitgangspunt geweest voor een breedvoerige discussie ver buiten onze kring.

Ik heb er behoefte aan om een woord van dank uit te spreken tot al degenen, die in de afgelopen jaren met hun onvermoeide werken tot het succes van onze partij hebben bijgedragen. Ons werkerscorps is groot, maar het is vooral trouw. Daardoor konden bergen werk worden verzet.

Het is begrijpelijk, dat de groeiende invloed van de Partij van de Arbeid weerstanden oproept. Dat is gebleken bij de langdurige kabinetscrisis, die op de ver- kiezingen van juni 1956 volgde. Ik zal daarover kort zijn, omdat ik weet, dal pg. Burger aan het slot van dit congres, sprekende over de politieke situatie, over de aspecten van deze kabinetscrisis het zijne zal zeggen.

Mijnerzijds zou ik willen opmerken, dat gedurende de slepende kabinetscrisis is gebleken, hoezeer de tegenstellingen in ons volk worden toegespitst. In de confessionele partijen worden de vooruitstrevende elementen, die in de jaren vlak na de oorlog op een nauwe samenwerking in de regering mèt de Partij van de Arbeid aandrongen, hoe langer hoe meer teruggedreven. De vooruitstrevende elementen in de Katholieke Volkspartij betalen

het gelag van de fusie met de Katholiek Nationale Partij. Het ligt in de andere confessionele partijen niet anders.

Tegen een scherper trekken van de scheidingslijnen, wanneer het gaat om de tegenstelling vooruitstrevend — conservatief hebben wij op zichzelf geen bezwaar. Wezenlijke tegenstellingen moet men niet verdoezelen. Wij moeten echter wel bedenken, dat ons land regeerbaar moet zijn. Bij de huidige politieke verhoudingen wil dat zeggen, dat regeringen op de grondslag van een coalitie tot stand moeten komen. Een regeringsprogram zal dus een compromis moeten zijn. Een compromis heeft niets oneervols. Men bedenke echter, dat bij onderhandelingen om tot een regeringsprogramma te komen men niet kan en mag eisen, dat de één het regeringskasteel rechtop kan binnengaan, terwijl de ander kruipend moet proberen binnen te komen. Aanvaardt men deze opvatting niet, dan doet men beter zelfs de vraag van samenwerking niet in het geding te brengen.

De politieke strijd in ons land ontwikkelt zich naar mijn oordeel langs twee hoofdlijnen. De *eerste* is, dat er felle aanvallen worden gedaan op het doorbraakkarakter van de Partij van de Arbeid; de *tweede,* dat de vooruitstrevendheid in de andere politieke partijen hoe langer hoe verder wordt teruggedrongen. Deze ontwikkeling vraagt van de zijde van de Partij van de Arbeid een antwoord.

Bij het begrotingsdebat, aan het einde van het jaar 1956, zijn heel wat oude paarden van stal gehaald. Als ik dat debat goed heb begrepen, dan probeert men alle zakelijk politieke beslissingen, die in het parlement moeten worden genomen, terug te voeren tot levensbeschouwelijke verschillen. Van anti-revolutionaire zijde bracht men het bij dat begrotingsdebat zò ver, dat men het sodaproject gebruikte om te bewijzen, hoe scherp toch de scheidingslijn tussen de confessionele partijen en de Partij van de Arbeid principieel levensbeschouwelijk wel was.

Wij achten een dergelijke ontwikkeling funest. Men heeft in de kring van de confessionele partijen blijkbaar nog niet geleerd, dat de vereenzelviging van godsdienst en politiek het geestelijk leven in ons land alleen maar kan schaden. Men denke slechts aan de periode aan de vooravond van de tweede wereldoorlog.

Is de politiek, die wij als doorbraakpartij voeren, voor ons alleen maar een zakelijke aangelegenheid? Rekenen wij bij ons politieke handelen uitsluitend met minderheid en meerderheid?

Er zijn er, die de Partij van de Arbeid zien als een zakelijke overeenkomst tussen mensen,

die slechts kunnen denken in politieke termen. In zulk een beeld herkennen wij onze eigen partij niet meer. Doorbraakpartij zijn wil niet zeggen de geestelijke vraagstukken ontlopen, Het wil zéker niet zeggen de geestelijke achtergrond van politieke oplossingen miskennen of voorbijgaan.

Als wij in ons beginselprogram gesteld hebben, dat wij prijs erop stellen, dat onze leden in hun denken en handelen doen blijken van het innig verband tussen levensovertuiging en politiek inzicht, dan is dat voor ons geen frase in een verloren ogenblik neergeschreven, maar dan is dat een principieel uitgangspunt. De praktijk van elf jaar Partij van de Arbeid bewijst, dat dit in een doorbraakpartij mogelijk is. Dat brengt mij tot enkele opmerkingen over de positie van de werkgemeenschappen in onze partij.

De oprichters van onze Partij hebben de werkgemeenschappen gezien als essentiële elementen van een doorbraakpartij.

De opvatting is verdedigd, dat wij met de werkgemeenschappen de verzuiling in huis haalden. Ik meen, dat dit een volkomen onjuiste opvatting is. De werkgemeenschappen hebben geen middelpuntvliedende kracht, maar zij zijn een bindend element. Dat bindende element is er als in een concrete politieke situatie wij beslissingen moeten nemen, waarbij de levensbeschouwelijke achtergrond van ons denken en handelen in het geding is. Wij vinden een gesprek over de levensbeschouwelijke achtergronden van de politiek geen belemmering voor de voortgang van het urgente handelen. Integendeel, wij ervaren dit als een stimulans. In ons land, dat geestelijk en politiek zozeer verdeeld is, kan men elkaar niet vinden uitsluitend en alleen op zakelijke overwegingen. De levensbeschouwelijke achtergrond speelt vrijwel altijd een rol en het is vanuit die overweging, dat de werkgemeenschappen essentiële elementen van een doorbraakpartij zijn.

Natuurlijk kunnen hier gevaren liggen. Werkgemeenschappen mogen niet uitgroeien tot een partij in de partij. Dat zou de Partij van de Arbeid een federatie van drie werkgemeenschappen doen zijn. Opzet en karakter van de Partij verzetten zich daartegen te enen male. De werkgemeenschappen staan in dienst van de Partij. Zij zijn geen doel in zichzelf. Zij dienen in en door de Partij de strijd voor het democratische socialisme.

Ik noemde als tweede element in de politieke ontwikkeling in ons land het terugdringen van de vooruitstrevende elementen in de confessionele partijen. Naarmate dat proces verder voortgaat, en dat is duidelijk, is het vanzelfsprekend, dat de Partij van de Arbeid ten aanzien van een vooruitstrevende politiek haar eigen plaats en positie scherper moet bepalen.

Zijn wij een hervormingspartij zonder meer? Ons antwoord daarop is neen. Het gaat er ons immers om de huidige maatschappelijke verhoudingen in die van een socialistische maatschappij-opvatting om te zetten. Dat wij dat willen doen langs democratische wegen is vanzelfsprekend.

Kunnen wij in deze ontwikkeling ons karakter van volkspartij handhaven? Ik meen van ja. Wij zien in de laatste maanden in de vaderlandse politiek een ontwikkeling, die ons benauwt. Er is een hernieuwd streven de verschillen in de maatschappelijke verhoudingen zover uit te rekken, dat zij in plaats van verschillen scherpe tegenstellingen worden. Het debat over de bestedingsnota in de afgelopen weken, een debat, dat op dit moment nog aan de gang is, heeft dat duidehjk bewezen. Laat ons, als socialistische partij, toch vooral goed in het oog houden, dat wij geroepen zijn de belangen van de grote massa des volks te verdedigen, ook in een situatie, waarin offers worden gevraagd.

Beschouwt men de verhoudingen op grond van de cijfers, dan constateert men, dat er zeker groepen zijn, die aan een overbesteding niet toe zijn. Het is vanuit die overweging, dat wij ons moeten verzetten tegen overdreven eisen van andere groepen. Het verzet van onze kamerfractie tegen de salarisverhoging van álle hogere ambtenaren is geen verzet, dat zich richt tegen een bepaalde groep in de maatschappij.

Wij kunnen ons echter niet vinden in een politiek, die met vele procenten werkt als het gaat om topsalarissen en die millimetert als het gaat om de laagste lonen. Dan komt ons rechtvaardigheidsgevoel in opstand,

In de afgelopen maanden is er in ons land een uitvoerige discussie geweest over het vraagstuk van de bezitsvorming. Wanneer het gaat om de bezitsvorming, dan denken wij in de eerste plaats aan het bezit voor de grote massa der bezitlozen. Het socialisme is daarvoor in het verleden in het krijt getreden.

Het is onze historische roeping dat ook nù te doen.

In de discussie over de bezitsvorming is door ons in alle duidelijkheid gesteld, dat de regeringspolitiek gericht dient te zijn op de hervorming van de bestaande bezitsverhoudingen. Het gaat ons hierbij zowel om een betere verdeling van het bestaande als om de aanspraken op nieuw gevormd vermogen. Daarbij stellen wij voorop, dat uitbouw van sociale zekerheid minstens even belangrijk is als individuele bezitsvorming.

Wij maken geen ideaal van het aandelenbezit van arbeiders.

Medezeggenschap in het beheer van een onderneming, via de daarvoor geeigende

organen, is belangrijker dan het bezit van een aandeel. De eerste methode namelijk die van de medezeggenschap leidt tot werkelijke invloed, de tweede stelt de schijn in de plaats van de werkelijkheid.

In de gehele ontwikkeling, die wij doormaken, dringen vragen van zeer ingrijpende aard naar voren. Het gaat hier immers om de verdere reconstructie, de verdere hervorming van onze maatschappij.

Na 1945 kwam een grotere sociale rechtvaardigheid, kwam een stuk meer bestaanszekerheid tot stand. Toch zijn onze idealen niet vervuld. Juist de ontwikkeling, die zich na de tweede wereldoorlog voltrok, stelt ons als socialistische partij voor grote vragen. Waren wij een hervormingspartij zonder meer, dan zouden wij met de loop van zaken tevreden kunnen zijn. Nu echter dringen zich juist bij ons, democratische socialisten, nieuwe problemen op.

Wat doen wij met nieuw gewonnen welvaart? Weten wij eigenlijk wel raad met heden en toekomst?

Duidelijk zien wij voor ons, dat de ontwikkeling van de welvaart een eigen problematiek heeft. De gelijkheid van kansen, de gelijkwaardigheid van de mens is niet verwezenlijkt.

Zien wij niet hoezeer elke groep in de maatschappij zich op eigen terrein terugtrekt en isoleert.

De inkomensverschillen zijn hier en daar kleiner geworden.

Heeft dit het gesprek tussen de maatschappelijke groepen mogelijk gemaakt? Neen, integendeel, wij ervaren, hoe men een uitweg zoekt door de inkomensverschillen opnieuw te vergroten.

In de arbeiderswereld ervaren wij, hoe het lot proletariër te zijn niet verdwijnt als men het loon opvoert. Daarom staan wij, dit alles overziend, voor een nieuwe taak.

De ontwikkeling in en van de maatschappij heeft deze maatschappij niet ontworsteld aan het kapitalistische denken.

Wij, socialisten, moeten durven stellen, dat het niet alleen maar gaat om meer, maar ook en vooral om verrijking van het leven, om het scheppen van mogelijkheden voor de opbloei van de menselijke persoonlijkheid.

Vanzelfsprekend spelen hier de vraagstukken van onderwijs, cultuur en opvoeding een beslissende rol.

Het verheugt me u te kunnen zeggen, dat de Dr. Wiardi Beekman Stichting aan de

problemen, die ik hier aansneed, op 11 mei a.s. een conferentie zal wijden.

Wij zijn ons ervan bewust, dat ons streven als socialistische doorbraakpartij in dit land sterk afhankelijk is van de internationale ontwikkeling. Grote spanningen op internationaal gebied zijn ons in de afgelopen jaren niet bespaard. Ik kan mij voorstellen, dat de gewone man, die zich niet elke dag met de ingewikkeldheden van de internationale politiek bezighoudt, zich in de afgelopen jaren menigmaal aan de rand van een derde wereldoorlog heeft gewaand. Het is volkomen begrijpelijk, dat voor zulk een derde wereldoorlog angst heerst, dat is geen schande. Het is beter, dat men zich realiseert wat ons bedreigt, dan dat men leeft zonder zich ook maar één ogenblik te bekommeren om eigen toekomst en die van anderen.

In de afgelopen maanden heeft een aantal Nederlanders zich tot de regering gericht en haar gevraagd mede te werken aan een streven de proeven met atoombommen te verbieden. Zij zien in deze proeven een gevaar voor de mensheid en zij waarschuwen met bezorgdheid tegen de voortzetting ervan. Wij kunnen ons deze bezorgdheid indenken. Zij is ook de onze. Wij zouden het van harte toejuichen, indien men op internationaal niveau de wegen kon vinden om deze proefnemingen te staken.

Ik sprak over een aantal Nederlanders, dat zich met een adres tot de regering heeft gericht. Zij hebben zich daarbij gelukkig los gemaakt van de Nederlandse communisten, die telkens weer een aantal goedgelovige mensen bereid vinden om hun handtekening te zetten onder de een of andere protestbrief. Zo was er dezer dagen een adres om te protesteren tegen de nieuwe functie van de Duitse generaal Speidel in NATO-verband. De benoeming van een Duitse generaal in een internationale militaire organisatie verwekt in ons land begrijpelijkerwijs weerstand. Wij staan hier voor de consequentie van een militaire samenwerking in NATO-verband, die op grond van het verleden niet zonder meer kon worden afgewezen. Ik vraag mij echter wel af, of men van zijn ongerustheid blijk moet geven door het ondertekenen van een manifest, waaronder ook de namen van een aantal communisten en fellow-travellers prijken. Men kan niet tegelijkertijd bezwaar maken tegen Speidel en zijn handtekening zetten naast notoire communisten, die geestelijk medeverantwoordelijk zijn voor het drama, dat zich in Hongarije heeft afgespeeld, of namen van fellow-travellers, die in de dagen van het Hongaarse drama maar liever hebben gezwegen. Het Hongaarse drama.

Ik ben niet in de gelegenheid om de ontwikkeling van de gebeurtenissen in Oost- en

Midden-Europa in de laatste maanden van 1956 en begin 1957 op de Voet te volgen. Voor ons, democratische socialisten, is er naast een gevoel van bitterheid om de ontwikkeling daar, een gevoel van grote dankbaarheid, dat in een volk, dat zovele jaren onder fascistische en daarna communistische druk heeft gezucht, de krachten van de vrijheid zo sterk zijn en tot zulk een machtig verzet in staat. De Hongaarse opstand bewees ons, dat de vrijheid als een onsterfelijke kracht in een volk leeft. Zij is naar het woord van een van onze verzetsdichters 'het hoogste goed' gebleken. Het spijt mij, dat Anna Kethly, het symbool van het Hongaarse verzet, op dit congres niet aanwezig kan zijn. Ik stel voor haar van hieruit, nu zij nog in Amerika bij de Verenigde Naties verblijft, een telegram te sturen, waarin wij onze gevoelens van solidariteit tot uitdrukking brengen.

Om het werk van Anna Kethly mogelijk te maken, stichtte de Socialistische Internationale op initiatief van de Partij van de Arbeid een Anna Kethly-fonds.

Op het moment, dat het Hongaarse drama zich voltrok, was er grote verdeeldheid in de westerse wereld. Dat was een ernstige terugslag, waarvan wij ook vandaag de dag de nawerking ondervinden.

Het mag bekend worden verondersteld, dat in de kring van de Partij van de Arbeid over het Suez-conflict geen eenstemmigheid bestaat. Bij de debatten in het parlement is dat duidelijk naar voren gekomen. Ik neem aan, dat naar aanleiding van de redevoering van pg. Patijn over de buitenlandse politieke vraagstukken op dit congres dat verschil in opvatting wel zal blijken.

Wij zijn echter volstrekt eensgezind, als wij staan voor de opgave, neen voor de noodzaak, de eenheid van de westerse wereld te herwinnen. Wij hebben als socialistische partij in de afgelopen jaren met alle kracht geprobeerd bij te dragen aan de internationale samenwerking. Onze houding ten aanzien van Nederlands deelnemen aan het NATO-verdrag is daarvan een duidelijk bewijs. De ondermijnende kracht van het communisme kan alleen dan maar met succes worden bestreden, als wij in het westen komen tot een volstrekte eensgezindheid. Eensgezindheid en doelbewustheid hebben wij nodig. Waar deze ontbreken spelen wij het communisme in de kaart.

Geen verschil van mening bestaat er in onze rijen over het conflict tussen Israël en de Arabische staten. Wij hopen morgen op dit congres de afgevaardigde van de Israëlische partij Moshe Sharett te kunnen begroeten. Ik geloof nu reeds te mogen zeggen dat wij als socialistische partij meeleven met het Israëlische volk in zijn strijd om het naakte bestaan.

Soms bekruipt mij een gevoel van schaamte als ik mij realiseer, dat wij sedert 1948 Israël alleen hébben gelaten in plaats van dit land eensgezind te steunen. Israël vecht voor zijn bestaan. In de afgelopen jaren werd dit naakte bestaan voortdurend bedreigd. Israël protesteerde; het klopte aan bij de VN, bij de grote mogendheden. Het kreeg geen antwoord. Wij hadden dat antwoord moeten geven. Daartoe was het Westen moreel verplichte Deze morele verplichting vloeit alleen al voort uit de eenstemmigheid van het Westen toen in 1948 Israël bij besluit van de VN werd gesticht, ook met de explicite instemming van de Sovjet-Unie. Israël vraagt niets meer maar ook niets minder dan het recht te blijven leven. Wij weten, dat de Arabische staten dit levensrecht niet willen erkennen, wij weten dat de communistische landen Egypte steunen, juist daarom alleen al zijn wij tot een duidelijke politiek verplicht. Dat Rusland met Nasser samenwerkt verbaast ons niet. Wie in 1939 pacteerde met Hitler, heeft ook geen scrupules als hij met een nieuwe dictator de ondergang van een democratisch land kan bewerkstelligen.

Wij zien vol bewondering naar het volk van Israël. Sedert het stichten van de staat heeft dit volk ons het bewijs geleverd wat socialistische opbouw vermag. Wij prijzen ons als Nederlandse socialisten gelukkig, dat wij zovelen, die in de strijd voor het behoud en de opbouw van hun eigen staat vooraanstaan, onze partijgenoten mogen noemen. Als de Westerse wereld zou toestaan dat de staat Israël naar de wil van de Arabische heersers van de kaart wordt geveegd, zouden wij het rechtsgevoel van de volken over de gehele wereld zozeer kwetsen, dat daardoor onherstelbare schade aan de toekomst van het internationale recht zou zijn toegebracht. Wij zouden als vrije volken in onze plicht tekort schieten. Israël moet leven!

Wij vragen onze regering om een politiek te steunen, die dat leven mogelijk maakt, Wij vertrouwen op grond van de houding van de Nederlandse regering tot nu toe, dat deze politiek wordt voortgezet, dat zijn wij aan Israël, en aan alle kleine volkeren verplicht.

Op het moment, dat wij samenkomen, lijkt het er op, dat er voor verwezenlijking van de Europese eenheid nieuwe mogelijkheden zijn. Na het verwerpen van de Europese Defensiegemeenschap is er een terugslag geweest. Bij het streven naar Europese eenheid in ons eigen land ondervonden wij daarvan de invloed. Wij weten allen, dat de verdragen voor de vorming van een Europese atoomgemeenschap en voor een gemeenschappelijke markt niet zonder moeite en pijn tot stand komen. Dat is begrijpelijk. Wij zijn immers bezig aan een revolutionaire hervorming van de verhoudingen in Europa. Die revolutionaire hervorming

roept vele vraagstukken op. Aan de orde komen daarbij de wijze, waarop het beleid op Europees niveau blijft wortelen in de onderscheidene volken, die de Europese gemeenschap vormen, de parlementaire controle op supra-nationale organen en de Europese partijvorming.

Bij elk vraagstuk, dat er terzake van de Europese eenwording aan de orde komt, komen tal van bezwaren naar voren. Wij zullen er goed aan doen daarover openhartig te spreken. De Europese eenheid immers is geen zaak, die men kritiekloos tegemoet mag treden. Wij moeten de bezwaren zien en alle krachten inspannen om ze te overwinnen. Ik zou het zo willen uitdrukken; Hier moeten de visionairen, die dus de grote Europese gemeenschap in de toekomst zien èn de realisten, zij, die met de politiek van alle dag rekening moeten houden, proberen samen te werken. Beiden gedreven door de gedachte, dat het gaat om de toekomst óf om de ondergang van Europa. Wij moeten ons bewust zijn, dat bij het streven naar en het totstandkomen van de Europese integratie er een spanning is tussen ideaal en werkelijkheid. In de eerste periode van elke Europese integratie zullen nadelen voor eigen economie of voor één bepaalde volksgroep onmiddellijk zichtbaar zijn. Geen verantwoordelijke regering kan zich aan deze feiten onttrekken. Wij dienen echter ook te weten, dat de voordelen voor geheel Europa zich eerst op de lange duur zullen doen gevoelen. Dat moet mede onze houding bepalen bij het beoordelen van de bezwaren mi. Wij, socialisten, hebben tot taak de Europese eenheid in perspectief te zien. Wij zullen, wanneer dat noodzakelijk is, de moed moeten hebben om tijdelijke offers te brengen, wanneer het gaat om de toekomst van West-Europa als geheel. Wij verwachten, dat ook in andere volken zin voor de werkelijkheid en visie op de toekomst zullen samengaan.

Een waarachtige Europese eenheid zal ook een factor zijn in dat streven naar een hechte wereldgemeenschap. Als wij tonen, dat wij over de moeilijkheden van de nabije tijd heen tot eenheid kunnen komen, dan zal dat, ik twijfel daaraan niet, een machtige invloed uitoefenen op de volken in andere gebieden van de wereld. Een socialistische partij als de onze moet zich met alle kracht inzetten voor het totstandkomen van een wereldgemeenschap. Wat wij in het bijzonder kunnen doen, is onze gehele politiek maar vooral onze praktische hulp richten op de volken in de onderontwikkelde gebieden. Ik weet het wel, hulp aan de onder-ontwikkelde gebieden is een uitdrukking, die men zo langzamerhand gaat zien als een modewoord. Laat ons echter goed bedenken, dat nood en ellende, ondervoeding en hongersnood harde reële feiten zijn voor vele volken in de wereld. Dat kunnen en mogen wij

bij het voeren van onze politiek nooit vergeten. Daarbij gaat het niet uitsluitend en alleen om het politieke perspectief, dat in een goede hulp aan deze gebieden kan zijn gelegen. Het gaat daarbij ook en vooral om menselijke solidariteit.
In de strijd voor de toekomst staan wij voor grote opgaven.

In deze strijd hebben wij ook in de afgelopen twee jaren ernstige verliezen geleden. Onze algemene secretaris vermeldt in het Partijverslag, dat 2.010 leden uit onze ledenregisters verdwenen, omdat aan hun leven een einde kwam. Gij zult het verstaan, als ik enkelen van hen hier met een speciaal woord gedenk.

Mijn gedachten gaan in de eerste plaats uit naar de eerste voorzitter van onze partij. *Koos Vorrink.* Op ons congres van 1955 moesten wij afscheid van hem nemen; spoedig na dit afscheid, namelijk op 19 juli 1955, overleed hij. Bij zijn dood en bij zijn crematie is gebleken, welk een plaats Vorrink in de rijen van het democratische socialisme van dit land heeft ingenomen. Hij was een inspirerende persoonlijkheid, die de socialistische beweging in dit land naar nieuwe vormen en naar nieuwe gedachten heeft gedreven. Vorrink behoorde tot een generatie, die in de socialistische jeugdbeweging heeft geleerd idealisme, daadkracht en nuchterheid tot een synthese te maken. Daardoor ontstond een strijdende socialistische generatie. Wij gedenken hem bij de verdere uitbouw van onze partij, die zijn partij was. Wij eren zijn nagedachtenis vooral ook vandaag door het verschijnen van de eerste publikatie van het instituut, dat zijn naam draagt, het Koos Vorrink Instituut, ter bestudering van internationale vraagstukken.

Ik geloof, dat het door u verstaan zal worden als ik onmiddellijk na Vorrink twee namen noem van mannen van zijn generatie en van zijn levenssfeer, Ik gedenk *Henk van Laar,* de man, die de arbeidersjeugd in de jaren voor de tweede wereldoorlog de ogen heeft geopend voor de schoonheid van de natuur; die ons leerde eerbied te hebben voor alles wat leeft. Ik gedenk de toneelkunstenaar *Jo Sternheim,* die de arbeidersvergaderingen, vooral in de eerste 25 jaar van deze eeuw, heeft geleerd te luisteren naar het gedicht en naar het proza van de socialistische dichter en schrijver.

Onze partij leed in de afgelopen jaren een ernstig verlies door het vrij onverwachte heengaan van onze pg. *Donker,* tot aan het ogenblik van zijn sterven minister van Justitie. Donker heeft in het bijzonder in de jaren na de tweede wereldoorlog met zijn grote gaven van hart en hoofd de zaak van land en volk èn van zijn partij gediend. Geroepen tot het ministerschap heeft hij met ontstuimige werkkracht zich geworpen op een taak, die blijkbaar

voor één man te zwaar was.

In de kring van onze kamerfractie leden wij een ernstig verlies door het overlijden van *Corry Tendeloo.* In de jaren voor 1940, maar in het bijzonder in de periode na de tweede wereldoorlog, heeft zij in de Tweede Kamer de rechten van de vrouw in het maatschappelijke leven bepleit. Zij heeft kort voor haar overlijden de rijke oogst van haar activiteit gezien doordat de achterstelling van de gehuwde vrouw uit onze wetgeving goeddeels is verdwenen.

Sprekende over het parlementaire werk van Corry Tendeloo gaan mijn gedachten uit naar een viertal mannen, die in het parlement jarenlang voor het democratische socialisme op de bres stonden. *Dr. Jan van den Tempel,* de schildersgezel, die opklom tot minister. In zijn persoon weerspiegelde zich het wonder, dat het socialisme aan de geslagen en geknechte arbeidende mens heeft verricht. Arte *IJzerman,* lange jaren de secretaris van de Tweede Kamerfractie van de SDAP, schrijver van brochures en artikelen. Tot het laatst van zijn leven bewaarde hij, ondanks zijn ernstige ziekte, zijn blijmoedige humor en zijn geloof in de toekomst. *Arie Kievit* en *Jan ter Laan,* partijgenoten, die hun activiteit voor een belangrijk deel ontwikkelden in de werkstad Rotterdam en wier levensavond kleur kreeg door de ontwikkeling van een socialistische beweging, waarvoor zij zoveel hadden geofferd.

In een andere kring verloren wij een aantal eminente mannen. Ik denk aan *dr. Schotten,* oud-gemeentesecretaris van Zaandam en aan de beide mannen uit Deventer: *Dolf Tulp* en *Leo IJssennagger.* Ik voeg aan deze rij toe burgemeester *Visser* van Naarden; stuk voor stuk mensen, die op de posten, waar zij stonden, bekwaamheid en toewijding paarden aan hun liefde voor onze socialistische beginselen.

Toen het jaarverslag was afgesloten, overleed *Prof. Kranenburg.* Lange tijd lid van ons Partijbestuur, gedurende tien maanden voorzitter van de Partij van de Arbeid, toen hij Vorrink, die ziek was, moest vervangen. Bij het overlijden van Kranenburg is gebleken, dat ons land een groot geleerde verloor. Men vergeve het ons als wij uitspreken, dat wij trots er op zijn, dat hij een der onzen was in de ware zin van het woord. Aan Kranenburg werd het slagen van de doorbraakpartij bewaarheid. Hij wist zich binnen korte tijd, komende uit een kleine partij, geplaatst in een grote massa-partij, een plaats te veroveren, die uniek was. Die plaats kunnen wij alleen maar verklaren uit het feit, dat hij naast een man van wetenschap iemand was, die door karakter en persoonlijkheid zich de liefde van duizenden wist te verzekeren.

Tenslotte gedenk ik *mr. Van Heuven Goedhart,* eenmaal hoofdredacteur van 'Het Parool', daarna lid van de Eerste Kamer voor onze partij en tenslotte Hoge Commissaris voor het Vluchtelingenwezen. Van Heuven Goedhart heeft het leed van de vluchtelingen door zich heen voelen gaan. Hij werd er door gegrepen. Zijn reizen door de wereld waren als een pelgrimstocht voor menselijkheid. Ik geloof te mogen zeggen, dat zijn hart van verdriet om menselijk leed is bezweken.

Ik moge u verzoeken ter nagedachtenis van degenen, die ik noemde en van de honderden ongenoemden, u een ogenblik van uw zetels te verheffen.

Ik geloof, dat wij geheel in overeenstemming met de opvattingen van hen, die wij herdachten, ons nu moeten richten op de taak, die voor ons ligt en onze werkzaamheden moeten aanvangen.

Ik spreek een bijzonder woord van welkom tot de heren Van den Oever en Van Zwijndregt, die het gemeentebestuur van Den Haag bij de opening van dit congres vertegenwoordigen. Ik deel u mede, dat burgemeester Kolfschoten een delegatie uit dit congres officieel op het stadhuis zal ontvangen.

Ik richt *een woord* van welkom tot onze partijgenoten, die deel uitmaken *van* de regering. Ik weet, dat deze partijgenoten op het ogenblik gekweld worden door zware zorgen. Ik zeg hun, dat zij in hun werken voor het belang van ons land op de steun van onze partij kunnen rekenen. Zeker, er zal wel eens reden zijn voor *een* kritische gedachtenwisseling, maar ik zeg tot de partijgenoten Drees, Suurhoff, Mansholt, Hofstra en Samkalden en tot de staatssecretarissen Van Rhijn, Kranenburg en Van der Beugel, dat zij op hun Partij kunnen rekenen. Wij zijn solidair met hen vanuit het beginsel, dat ons samenbindt.

Ik begroet onze partijgenoten-bestuurders van het NVV. Wij weten, dat aan de bestuurders van de vakbeweging in deze veranderende maatschappij andere eisen worden gesteld dan in het verleden. Ik breng hun gaarne hulde voor de wijze, waarop de Nederlandse vakbeweging haar deel bijdroeg aan het herstel van ons land. Ik wens hun van ganser harte sterkte, juist nu in de moeilijke situatie een vaste koers wordt gevraagd. Moge sociale bewogenheid en vastberadenheid hen leiden op de weg, die zij met de werkers van hoofd en hand naar een betere toekomst gaan.

Spreker richt een woord van welkom tot onze buitenlandse gasten.

Hij hoopt dat onze besprekingen in de komende dagen beheerst worden door de geest

van kameraadschap, die onze congressen altijd kenmerkt, en dat het er van tijd tot tijd fel zal toegaan. Dat moet kunnen in een partij, die worstelt met de vraagstukken van de toekomstige maatschappijvorm. Vanzelfsprekend is ons congres openbaar. Wij hebben als democratische partij niets te verbergen.

Wij staan voor nieuwe tijden, voor nieuwe taken. In de vernieuwing van onze opdracht ligt onze kracht. Het is de kracht van ons beginsel.

Onze partij is in de afgelopen elf jaren uitgegroeid tot meer dan een zakelijke aangelegenheid. Het is een werkgemeenschap geworden van mensen, die gegrepen zijn door de gedachte, dat een nieuwe wereld tot stand kan komen. Die nieuwe wereld groeit door ons werk. Toen wij tot de Partij van de Arbeid toetraden, deden wij een keuze. Wij willen naar een socialistische maatschappij. Dat was niet de keuze voor de gemakkelijkste weg. Juist daardoor krijgt ons werken zoveel kleur en inhoud.

Moge dit congres ons nieuwe bezieling geven. Wij hebben nog steeds een wereld te winnen.

Ik verklaar hiermede het zesde congres van de Partij van de Arbeid voor geopend.